

Някога през далечната 1997-ма година бившият британски премиер Тони Блеър се изрази така: "Аз съм силен британски патриот, но също така съм и част от Европа". Това изказване е най-подходящо за онагледяване на британската дилема, която не е пропуснала нито един британски държавник поне от времето на Уинстън Чърчил насам. Никой не е успял нито да избяга, нито изцяло да се придържа към алхимията на магическото изказване на "великия англичанин" за "трите пресичащи се кръга". Те са отношенията със Съединените щати, традицията на Британската общност и връзките с Европа. "Млади човече, никога не оставяй Великобритания да излезе от нито един от тях, казал някога Чърчил на един британски дипломат. Ако мислите в стратегически и военен аспект, несъмнено нашите отношения със Съединените щати са приоритетни. От друга страна, в аспекта на традицията, емоциите и привързаността, британската общност идва на първо място, а в аспекта на нашите съседи, без които ние буквално не сме нито защитени, нито сигурни, Европа изключително много натежава в общата картина." Това са на практика трите постулата на британската политическа традиция и те са като тежка сянка над всеки премиер, включително и над Дейвид Камерън. И неговата персонална дилема като държавник е дилемата да бъде едновременно британски патриот и част от Европа.

Добре е да се припомни тази констатация за британската политика. Още по-добре е това да стане преди британците да решат за т.нар. Brexit - да останат или да напуснат ЕС. И тяхното решение ще е едно от най-важните не само за Великобритания, но и за Общността. Ако избирателят каже "не" това ще има непредвидими последици за ЕС и то в момент, когато става дума само за кризи - бежанска криза, криза на еврото, гръцка криза...

Лондон винаги е имал особено поведение в европейската си политика. И така е от времето на Желязната лейди. Особено, когато става дума за парите, британският политически ритуал е включвал винаги референдума за членство в ЕС. Великобритания например не е в еврозоната по свое желание. През изминалото лято, в разгара на гръцката криза, британският премиер Дейвид Камерън се изрази така: "За нашата страна е от съществено значение - за силата на нашата икономика, за здравето на нашата демокрация и за влиянието на нашата нация - да вкараме отношенията си с Европа в ред. Ние трябва да сме напълно наясно какво искаме, какво имаме сега и какъв е най-добрият начин да получим най-доброто за Великобритания. Трябва да отговорим на тези въпроси преди да скачаме към въпросите за референдуми". Действително отговорите на тези въпроси са трудни. Поради тази причина британските избиратели са раздвоени. Според проучванията на общественото мнение в края на годината, противниците и радетелите на излизането от ЕС са с равни позиции. Във вътрешен план "играта на референдум" за членството в ЕС винаги е била част от британската политика. Тя е нещо като политически стереотип, който в крайна сметка

винаги е отстъпвал ако "силната икономика е причина за слаба опозиция". Едно "не" през 2016-та обаче ще е изключително рисковано първо за британската икономика и след това за европейската.

Според наблюдателите, предимно ситуирани в Брюксел, ако Великобритания излезе от ЕС, това не само няма да реши нейните належащи проблеми, но и ще създаде други.

До февруари британският премиер Дейвид Камерън ще се опита да се договори с европейските правителствени ръководители за реформите и след това да убеди гражданите, че Обединеното кралство трябва да остане вярно на реформирания ЕС. Дали ще успее е въпрос на бъдещето. Сигурното е, че за решението на британците много голяма роля ще играят икономическите аргументи. Много от британските мениджъри са за добре осъзнато оставане в ЕС, но има и такива, които прагматично пледират за т.нар. Brexit.

Великобритания е една от най-заможните страни в света и нейната икономика се разви бързо благодарение на членството в ЕС. Няма съмнение, че такава просперираща страна би могла да преживее и извън ЕС. И веднага се дава примера с Норвегия и Швейцария, които не са членове на ЕС. Примерите даже са отлични. Норвегия бе поканена за членство през далечната 1994-та година по време на срещата на ЕС на гръцкия остров Корфу. Но веднага след това на референдум норвежците решиха, че могат да минат и без членство. За Конфедерация Швейцария нещата са по-различни. Подобни аргументи вършат работа ако се забрави най-очевидния факт - ЕС дава изключителни икономически предимства на своите членове. Който напуска рискува точно това. Студената статистика показва, че ЕС е най-важният пазар за британските фирми. Привържениците на излизането от ЕС твърдят, че и при евентуално излизане Великобритания ще има необезпокояван достъп до вътрешния пазар. Така както е в случая с Норвегия. Тя не е член на ЕС, но е член на европейското икономическо пространство. Затова норвежките концерни могат безпроблемно да правят бизнес със страни-членки. Норвегия трябва само да спазва европейските правила за вътрешния пазар без предварително да ги е договаряла с Брюксел. Под въпрос е обаче дали ЕС ще предложи нещо подобно на Великобритания ако тя реши да излезе от Общността.

Най-накрая и в Брюксел, и в Лондон са наясно с реалността. А в нея се оказва, че най-належащите икономически проблеми на Острова нямат нищо общо с регулацията в ЕС. Проблеми като младежка безработица, липса на квалифицирана работна ръка, неравновесието между богатия югоизток и останалата част на Великобритания... Естествено, че за това отговорността не е на ЕС.

Безспорно е, че евентуалният британски референдум ще имат особена рефлексия върху политическото настроение на избирателите в Европа и то няма да е в хармония с „Одата на радостта“. Той няма да е тест само за Дейвид Камерън, само за неговата партия или само за Великобритания. Не е лесно да си британски патриот и да си част от Европа. Той ще е тест за ЕС. Британската дилема със сигурност възбужда много въображение за позицията на Стария континент в света и за отношенията първо между европейските партньори, и второ, с другите глобални играчи - от Вашингтон през Москва до Пекин.

Англичаните го казват хубаво: „С кюлчета злато не се трошат стъкла...“.